

בלט האפרוחים בקליפתם Balet nevylypivshikhsva ptentsov (רוסית)

רקע לפרק

תמונת "בלט האפרוחים בקליפתם" היא אחת מהתמונות האורגינליות המעטות של הארטמן שנתרו מאוסף התמונות הכלולות ביצירה של מוסורגסקי. כאן שרטט הארטמן תרשים-מדגם של תלבושת לבלט "Trilbi" שהועלה בשנת 1870 בתיאטרון מרינסקי בסט. פטרסבורג. הלהקה שהעלתה את הבלט היתה מורכבת מתלמידי ביה"ס לתיאטרון; העלילה נלקחה מתוך סיפור צרפתי קצר מאת נודיה; המוסיקה היתה של יוליוס גרבר; ואילו הכוריאוגרפיה של מריוס פטיפה.

מתוך שבעה רישומים קיימים, בחר מוסורגסקי אחד בו נראים התלמידים מחופשים לאפרוחי כנרית, ספונים בתוך קליפתם כבאפוד מגן, ועוטים על ראשם ראשי כנריות כקסדה.

הרישום עורר את מוסורגסקי לכתובה ריאליסטית ומבדחת המתארת את ציורם ורחשם של האפרוחים בתוך קליפותיהם, את נקישות מקורותיהם בקליפת הביצים, את צווחת בקיעתם מן הביצה ואת אוושת נוצותיהם הרכות לאחר הבקיעה.

בשני הפרקים "בידלו" ו"בלט האפרוחים" מתוארים בעלי-חיים, ולא בכדי. לבעלי חיים בכלל ולציפורים בפרט, מקום נכבד ביצירותיו של מוסורגסקי.

תכונות מוסיקליות בולטות

- מבנה הפרק הוא תלת-חלקי: סקרצינו – טריו – סקרצינו + קודטה קצרצה.
- חלקו הראשון של הסקרצינו סימטרי במבנה המשפטים. חלקו השני ארוך בשליש מן הראשון.
- הטריו שהוא בעל מבנה דו חלקי, בנוי פראזות סימטריות.
- הטונליות היא פה מז'ור.
- השימוש בחומרים תמאטיים הוא חסכוני – שני רעיונות הנתונים לטרנספורמציות מרובות בגוונים הרמוניים שונים.
- התזמור הוא ברגיסטר הגבוה של התזמורת, ומועשר בצלצולי משולשים ופעמוניה.
- בגלל הטמפו המהיר אין תחושה של דיסוננטיות. ואולם, אם מתעכבים על כל אקורד בנגינה איטית שמים לב להרמוניה הכרומטית והדיסוננטית המאפיינת פרק זה.

מעקב בעת האזנה

התמונה של "בלט האפרוחים" פותחת בסקרצינו קופצני. הטמפו הכללי קליל וחי "vivo leggiero" ולמנגינה המתארת את האפרוחים יש אופי פרודי.

בחטיבת הסקרצינו, כאמור, שני רעיונות מוסיקליים המופיעים מייד עם פתיחת הפרק בזה אחר זה במשפט מוסיקלי אחד:

- מוטיב הנע מעגלית סביב שלושה צלילים ומאופיין באפוגייאטורות;
- מוטיב קווי, העולה בסולם כרומטי.

Scherzino. Vivo leggiero

Fl. *pp*

Ob. *pp*

Bsn. *pp*

הכלים הבולטים – כלי נשיפה מעץ בליווי נבל. אל הרעיון הסולמי מצטרפים כלי הקשת בפריטה.

המשפט השני מתחיל כקודמו, אך המוטיב השני מתפתח בסקוונצות העולות ומאיצות אלי שיא ובו חיקוי צווחת האפרוח עם בקיעתו.

חטיבה זו נשמעת במלואה פעם נוספת.

הטריו בנוי במרקם של כמה שכבות. בבסיסו נקודת עוגב על צליל הטוניקה – פה; מעליו תנועת מטוטלת המלווה את הקו המלודי המופיע מעל ההתרחשות בטרילים רוטטים בכינורות:



התנועה שקטה יותר ומקושרת יותר. משפט זה חוזר בשנית, מעובה באקורדים דיסוננטיים בצלצולי פעמוניה ובנקישות טמבור.

חלקו השני של הטריו הוא קופצני, ומזכיר באפוגיאטורות שלו את הסקרצינו.



גם כאן חוזר המשפט המוסיקלי פעמיים. בפעם הראשונה בולט צבעם של האבובים, ובשנייה – של הכינורות בלווית צלצולי המשולש.

הסקרצינו חוזר בשלמותו – פעם אחת בלבד.

הפרק מסתיים בקודה זעירה המבוססת על פרגמנט של הרעיון המעגלי.

"שמואל גולדנברג ושמיל" "Samuel" Goldenberg und "Schmuyle" (יידיש)

הרקע לפרק:

מעמדה של פולין כבת חסותה של רוסיה במהלך המחצית השנייה של המאה ה-19, עורר אווירה עוינת בין הרוסים האורתודוקסיים לבין תושבי פולין הקתוליים. גם העוינות נגד היהודים הרוסים והפולנים, ששוכנו בגטאות בשני חבלי הארץ, הלכה והתעצמה; רבים מיהודי הגטאות המשיכו, אמנם, לשמור בדבקות על זהותם, אך חלקם הגרו ל"יבשת החדשה" או המירו את דתם. הפילוג בין התרבויות השונות בא